

hogy a második világháborút követően Oroszországból visszatért Budapestre. Végezetül azt sem hagyhatom szó nélkül, hogy az egyik művészettörténész szerint jómagam a kilencvenes évek elején költöztem Budapestre – a helyes évszám 2000.

A helyenkénti elnagyoltsága ellenére is korszakos jelentőségű művészet-történeti visszatekintés anyagát a jövőben mindenképpen részleteibe menően – sejtjeire és egyéniségeire bontva – is tovább kellene tanulmányozni.

SZOMBATHY Bálint

A CHAMPS-ELYSÉES-N . . .

Nagy László, 1951–2003

2003. március 20-án rövid, súlyos betegség után elhunyt Nagy László, topolyai szobrász és tanár.

Annak a korosztálynak a tagja volt, amely a topolyai gimnázium hőskorában Tóth Ferentől és Klárától, Csernik Attilától és másoktól kapott egy életre szóló szellemi-esztétikai indíttatást, igényességet és szemléletet. Ennek a szellemi tájékozódásnak a közegét képezték az egykori Rész helybeli vitaestjei is, amelyek középiskolás diákhallgatóságát többek között Nagy László korosztálya alkotta. E fiatal, irányadó tanárok Újvidékre költözése után megképződött szellemi űrben merült fel a Rész-estek további folytatásának ötlete. A helyszín ugyanaz maradt: a topolyai Népkönyvtár akkori olvasótermének mozaikintarziás asztala körül Nagy Laci korosztálya – ekkor már egyetemi hallgatóként – s néhány náluk fiatalabb egyetemista gyűlt össze alkalmanként, hogy képzőművészeti, irodalmi, zenei rendezvényeket és beszélgetéseket szervezzen és vezessen le. Laci néhányadmagával e rendezvények szervezése során még bajba is keveredett egy akkor készülődő vajdasági magyar kirakatper ürügyén, amely nagymértékben hozzájárult a Tribün-estek fokozatos elmaradásához. Valahol, talán a topolyai könyvtárban, létezik egy emlékkönyv, amely őrzi – többek között – Dragoslav Stojanović-Sip beírását és rajzát (akvarelljét?), a topolyai postafiók épületének falára tervezett vajdasági kerámia házhomlokzatok mását, valamint a Tribünön részt vevő írók, költők, művészek, előadók kéznyomát. S talán valahol, fiókjaink, szekrényeink mélyén némi keresgélés után még fellelhető a hetvenes évek e Tribün-estjeinek néhány plakátja, amelyek tusba mártott fadarabbal írott betűi Nagy Laci keze nyomát őrzik, s amelyek keletkezésének egyik fő színhelye az a lebontásra ítélt kis műterem-ház volt, nem messze a mai Nikola Tesla (az akkori Április 20.) Általános Iskolától, ahol, ki tudja, hányan fordultak, fordultunk meg, amíg le nem bontották.

A művésztalálkozók . . . Legközelebbi barátaival együtt többek között Nagy Laci volt az, aki elsődrendű fontosságúnak tartotta összehívni a Topolyáról elszármazott és itt élő képzőművészeket, írókat, zeneművészeket, fotósokat, filmeseket. Az első művésztalálkozók felejtethetetlenül íródtak be Topolya művelődéstörténetébe, s érzékeltették szűkebb és tágabb régióink művészetének és kultúrájának vitalitását. Akkor még élt a kezdetben távol maradó, de utóbb a találkozóhoz csatlakozó Fehér Ferenc, továbbá Tóth Ferenc, Juhász Erzsébet, Nebojsza István, Ács József, Lőrincz Lajos . . . A Nagy Laciék által szervezett közös tárlat pedig arról tanúskodott, hogy a művésztelepi mozgalom Topolyán nemcsak országos és nemzetközi méretekben hozta meg gyümölcsét, hanem az innen elszármazott és itt élő művészek körében is kiforrt a maga értékeit.

S a képzőművészeti tárlatok, amelyeken nemcsak résztvevőként, hanem ezek felállítójaként is ott látjuk Nagy Lacit – ki tudja, hány éven át . . . Elhelyezni a képet szemmagasságban, szemlélhetővé tenni a közönség számára – a megnyitók ünnepélyességét megelőző, nagyon is gyakorlati, ám elmaradhatatlan művelet.

S a művésztelepi élet . . . Topolyán, az utóbb vízzel elöntött Betyárvölgy felett, Krivaján, a moravicai 9+1-ben, Muzslán, Hevér János temerini-túlabairai TAKT-táborában és másutt, az utóbbi években Dudás Sándor csongrádi művésztelepének nemzetközi beton- és bronz-szimpoziumain, ahol, úgy tűnt, egészen magára talált, s ahová élete utolsó hónapjaiban is annyira készült. A mindig – olykor meghökkentően – eredeti ötletek születésének színhelyei. Alvó magasugró, Égszakadás a tó fölött, rézgálic tócspek, izmos lábszár-torzó, lánc-ember, betonfüggöny törékeny pohárral, pókháló-ötlet . . . Ezek rusztikus és fogható anyagiságából értettem meg, miért nem kedvelik a szobrászok például a kötetillusztrációt. S bár érthetően nem kedvelte, Cimba ezt is csinált – az utolsót már betegen, életének utolsó hónapjaiban, miként emlékműtervét is. Mindez nem sok és nem kevés.

Utánaszámoltam, igaz, felületesen, hiszen nem is igen tudtam követni: Topolyán az általános középiskola, a gimnázium, a mezőgazdasági és szakmunkásképző középiskola, Moravica, Pacsér, Gunaras, Zentagunaras . . . A város két általános iskoláján kívül a községben alig akad iskola, ahol nem tanított.

S még nem említettem azokat a buszokat, amelyek a mindent maga alá gyűrő romlás éveitől, több alkalommal is innen indultak a Velencei Biennáléra topolyai, moravicai, szabadkai, újvidéki képzőművészekkel, művészetkedvelőkkel, fiatalokkal azokra az utakra, amelyek végcéljaként (útba ejtve Zágráb és más városok épp aktuális képzőművészeti kiállítását is) Európa és a világ művészetének távlatai nyíltak meg, mert Laci ezt égetően fontosnak

tartotta. Legalább annyira fontosnak, mint hogy diákjaival leutazzon a belgrádi Őszi Szalon évi kiállításaira vagy megismertesse őket városunk képzőművészeti tárlataival. Nagy Laci úgy volt a belgrádi Művészeti Akadémia szobráshallgatója, hogy közben is és az oklevél megszerzése után is lényegesen tartotta közegünkbe varázsolni azt, ami a hetvenes évek még nemzetközi nyitottságú Belgrádjának levegőjében volt. Magát Belgrádot mint várost nem szerette kifejezetten, de amellet a szellemi tágasság mellett, amelyet ott ismert meg, mindvégig kitartott. Képezetének vásznán ott robogtak a legendás idők Jancsó-filmjeinek lovai, ott lebegett a Buñuel-filmben ábrázolt szem zsilippengével átvágott szivárványhártyája, Latinovits színészalakja a topolyai színház színpadán, Ady Fekete zongorája, s a lámpák sárga hangulatfényével elárasztott topolyai főutca, a Rade Končar, a párizsi út visszfényeként a Champs-Élysées-t idézte számára. Aki Nagy Laci közelében élt, ezt a színességet, ezeket a hangulatokat kapta tőle ajándékba, kifogyhatatlanul. A mindennapok szintjén megélt artisztikumot, életközeli művészi élményt. És történeteket a város életéből. Mizériáinkon és nem is mindig alaptalan félelmeinken felül emelkedő optimizmust mindenekfelett. Nonkonformizmust és nagyvonalúságot mindennapjaink agyonszabályozottságának, beidegződöttségeinek és kisszerűségeinek ellenében. Igen, az ördöggel is szövetségre lépett, mint annyian mások, hozzá hasonlók, amit a kisvárosi mentalitás, mint minden másságot, mindig meghökkenve, üveges tekintettel, valamely merev gyanakvással szemlél.

Közben mintha menekült volna az alkotói kínok és válságok elől. Mindennél többre tartotta a barátságot, a barátkozást – a vitát is –, azt, ha barátok, ismerősök vették körül. A temetésére összegyűlt tömeg, barátainak, ismerőseinek, képzőművész kollégáinak és tanártársainak népes társasága, mindazok, akik szerették s akik utolsó útjára elkísérték, más körülmények között és más dimenziókban kedvére való társaság lett volna . . .

HARKAI VASS Éva